

Åtvidabergs
kommun

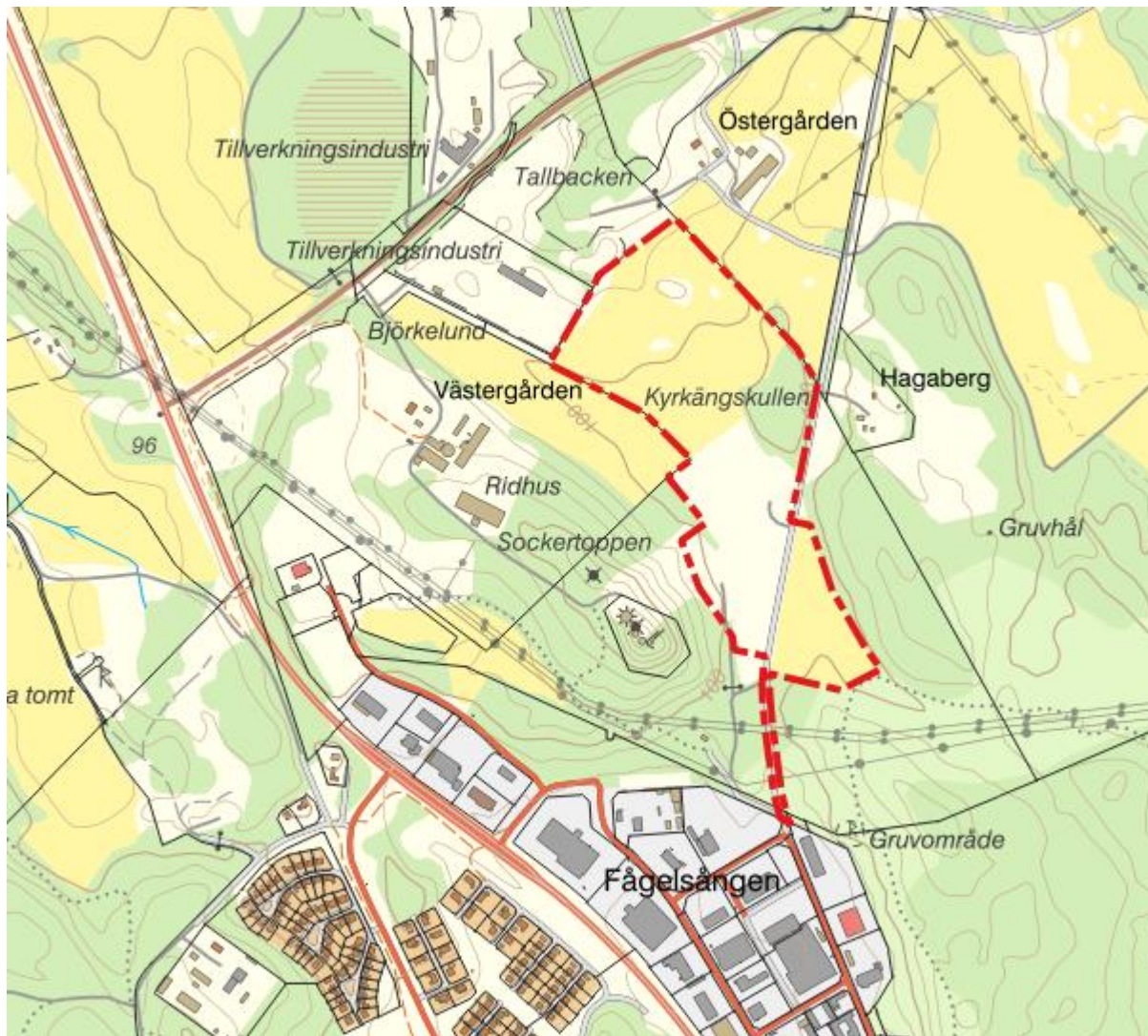
ÖVERSIKTLIG INVENTERING AV NATURVÄRDEN VID BLIVANDE SOCKERTOPPENS INDUSTRIOMRÅDE, DEL AV VRÅNGHULT 2:4

Utförd av Anton Sunnergren, 2022-05-30
Kommunekolog, Åtvidabergs kommun
anton.sunnergren@atvidaberg.se
0120-831 88

1. Bakgrund

En översiktlig inventering med avseende på naturvärden och biotopskyddade områden beställdes från Plankontoret med anledning av pågående detaljplanearbete under hösten 2021. Inventeringen har genomförts sent på säsongen varför den inte går att genomföra som en naturvärdesinventering. På grund av årstiden är det risk för att flera naturvärden förbises då de är svåra att identifiera under perioden november till april. I och med att planområdet utvidgades har en inventering genomförts under maj 2022 på nytillkommande område samt har återinventering genomförts på de delar som fick osäkra resultat vid inventeringen hösten 2021.

Inventeringsområdet är cirka 15,5 hektar (karta 1) och domineras av åkermark med tillhörande åkerholmar samt schaktningsverksamhet men här finns även en lövträdsdunge.

Karta 1. Avgränsning av inventeringsområdet (röd streckad linje).

2. Metodik

Hela inventeringsområdet har med avseende på biologisk mångfald inventerats efter nyckelelement och biotoper viktiga för biologisk mångfald. Den södra delen av området inventerades 2021-11-18 och den

norra delen inventerades 2022-05-17. Nyckelelement och biotoper har sedan delats in i delområden och bedömts med avseende på positiva egenskaper gentemot biologisk mångfald och bedömts efter en fyrgradig skala:

- Klass 1 – högsta naturvärde
- Klass 2 – högt naturvärde
- Klass 3 – påtagligt naturvärde
- Klass 4 – visst naturvärde

Inventeringen har inte varit så pass genomgripande att de faktiska arterna inom nyckelelementen och biotoperna har identifierats mer än på ett övergripande plan. Förekomst av invasiva arter har noterats. En naturvärdesinventering ska genomföras från 1 april till 30 november. Om en inventering utförs utanför detta tidsfönster kallas den för en översiktlig inventering av naturvärden. Inventeringen för den här rapporten har genomförts både inom och utanför tidsfönstret och klassas därför endast som en översiktlig inventering. Risken för att naturvärden eller artförekomster förbises är större vid inventering utanför tidsfönstret. Sökning på Artportalen genomfördes 2022-05-20 för att bredda kunskapen om rödlistade arter och naturvårdsarter i inventeringsområdet. Sökområdet omfattade inventeringsområdet med en buffert på 300 meter.

Information har inhämtats från Östgotakartan 2022-05-20 avseende kända naturvärden och skyddade områden samt om förekomsten av riksintressen.

Nyckelelement kan exempelvis utgöras av gamla eller grova träd eller träd med håligheter, småvatten, stenrösen etcetera medan biotoper kan utgöras av gräsmarker, bäckar, större vatten, träddungar och skogsmiljöer. Gällande träd görs en bedömning av grovlek och hålighet enligt följande:

Hålstadium 2/Träd med potential – träd med möjlighet att stärka naturvärdena i närområdet knutna till arten.

Hålstadium 3/Gammalt träd – träd med strukturer som visar på hög ålder alternativt förekomst av naturvårdsarter eller ovanliga arter.

Hålstadium 4 – ihåligt träd där hålighetens ingång är minst 5 cm i diameter.

Hålstadium 5 – ihåligt träd där hålighetens ingång är minst 15 cm i diameter.

Hålstadium 6 – ihåligt träd där hålighetens ingång är minst 30 cm i diameter.

Hålstadium 7 – ihåligt träd med mycket långt gången hålighet, mulmen (det lösa materialet inuti ihåliga) träd, är till största del konsumerad.

a/b – beteckning b anger att håligheten når ned till marken, beteckning a anger att håligheten inte når ned till marken. a/b anges för hålstadium 4-6.

Området har även inventerats efter biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet (7 kap 11§ miljöbalken).

2.1 Förklaring av rödlistade arter och naturvårdsarter

Rödlistade arter är arter vars populationer minskar, har små geografiska utbredningsområden eller har små populationer och därmed löper en risk för att dö ut inom Sveriges gränser. Rödlistekategorin uppdateras vart femte år. Vid uppdateringarna kan nya arter tillkomma, falla bort eller byta kategori inom rödlistningen beroende på hur trenden för arten och kunskapen om arten förändras. I och med att populationsminskning är ett av kriterierna kan arter som är vanligt förekommande ändå klassas som rödlistad på grund av en stark nedgång, detta var exempelvis anledningen till att kråka fick statusen NT vid 2020 års uppdatering. Dessa arter kan vara rödlistade utan att de är en indikation på höga naturvärden.

De rödlistade arterna klassificeras enligt följande:

NT – Nära hotad (Near threatened), detta är det lägsta steget av rödlistning

VU – Sårbar (Vulnerable)

EN – Starkt hotad (Endangered)

CR – Akut hotad (Critically endangered), detta är det högsta steget av rödlistning

Dessutom finns DD (Data deficient) för arter där kunskapsläget inte är tillräckligt för att bedöma rödlistestatus.

Naturvårdsarter är ett samlingsbegrepp som består av rödlistade arter, lagskyddade arter, arter som signalerar höga naturvärden (signalarter) eller är utmärkande för specifika biotoper, så kallade naturtyper inom Natura 2000. Dessa arter indikerar att ett område har höga naturvärden.

3. Resultat

Inom inventeringsområdet förekommer tre objekt i det kommunala naturvårdsprogrammet (Å849, Å852 och Å853), dessa beskrivs under respektive delområde nedan. I direkt anslutning till inventeringsområdet finns ytterligare fem objekt inom det kommunala naturvårdsprogrammet (Å146, Å848, Å850, Å851 och Å1198). Dessutom förekommer det ett naturvårdsintressant torrängsparti samt en sandtäkt med naturvårdsintressanta partier precis norr om inventeringsområdet på mark som idag är detaljplanerad som industrimark.

Inventeringsområdet ingår i riksintresse för naturvården, Eklandskapet mellan Linköping – Åtvidaberg. Det är även utpekad i flera gröna infrastrukturer både som värdenätverk (ädellöv och triviallövv) och som värdestrakt (gräsmark, ädellöv och triviallövv).

På Artportalen finns många fynd från inventeringsområdet och dess närområde, totalt 287 fynd av allehanda olika arter. Av dessa är sju arter rödlistade varav sex bedöms aktuella för inventeringsområdet. Dessutom påträffades en rödlistad art vid inventeringen. De rödlistade arterna och ett urval av naturvårdsintressanta arter presenteras i tabell 1. Arter som förekommer i specifika delar av inventeringsområdet presenteras under respektive delområde.

Art	Hotklass	Kommentar
Björktrast	NT	Inrapporterad utanför inventeringsområdet men inventeringsområdet utgör lämpligt habitat, både för födosök och häckning.
Gulspurv	NT	Inrapporterad utanför inventeringsområdet men inventeringsområdet utgör lämpligt habitat både för födosök och häckning.
Stare	VU	Funnen vid inventeringen i delområde 1 som också utgör lämplig häckningsbiotop.
Svart rödstjärt	NT	Funnen utanför inventeringsområdet. Delar av inventeringsområdet är lämpligt för födosök. Häckning skulle eventuellt kunna vara möjlig i delområde 1
Ej angiven art, skyddsklassad	Rödlistad	Revirhävdande spel/sång i inventeringsområdets närhet. Störningskänslig art. Det finns inga kända lämpliga biotoper för denna art i inventeringsområdets närhet. På grund av detta anses fyndet ej vara relevant och arten presenteras inte närmre i denna rapport.
Ekoxe	LC	Funnen inom inventeringsområdet. Ingår i bilaga 2 i Art- och habitatdirektivet. Delområde 1 är en lämplig biotop.
Mindre bastardsvärmare	NT	Funnen utanför inventeringsområdet. Lämpligt habitat finns inom inventeringsområdet.
Ask	EN	Funnen inom inventeringsområdet men inte vid fältbesöket. Fyndplatsen har nyligen schaktats och trädet kan därför ha tagits bort.
Skogsalm	CR	Funnen utanför inventeringsområdet, noterades ej vid fältbesök.

Tabell 1. Förekommande kända rödlistade och andra naturvårdsintressanta arter i inventeringsområdet, utsökning från Artportalen med en buffert på 300 m.

Vid fältbesöket påträffades utbredd förekomst av blomsterlupin centralt i inventeringsområdet. Blomsterlupin är en främmande och problematisk art som har lätt för att sprida sig och som kan konkurrera ut inhemska arter. Den konkurrerar även med inhemska arter om pollinerare då den är attraktiv för pollinerande insekter vilket leder till minskad pollinering och fröspridning av inhemska arter. Blomsterlupin är klassad som en invasiv art av Naturvårdsverket men omfattas inte av några restriktioner i dagsläget.

Det finns även en fyndrapport om vresros från inventeringsområdet. Fyndplatsen är dock på en yta som nyligen har schaktats. Vresros återfanns inte vid fältbesöket. Vresros är också klassad som invasiv art av Naturvårdsverket men omfattas inte av några restriktioner.

Inom inventeringsområdet har fyra ytor samt fyra träd pekats ut med naturvärde. Dessutom förekommer ett biotopskyddat objekt utan särskilda naturvärden (karta 2). Dessa beskrivs närmare nedan.

Karta 2. Presentation av resultat från inventeringen med löpnummer för de olika objekten. Grönrastrerad yta – Klass 3 – påtagligt naturvärde; Blårastrerad yta – Klass 4 – visst naturvärde; Turkosrastrerad yta – Biotopskyddat område; Röd prick – träd med hållighet; Gul prick – gammalt träd; Röda kors – Invasiva arter. Se även tabell 2 för sammanfattad beskrivning av förekommande objekt.

Löpnummer	Typ	Namn
1	Naturvärde klass 3	Kyrkängens lövskog
2	Naturvärde klass 4, biotopskydd	Den östra av Vrånghultsåkerholmar
3	Naturvärde klass 4, biotopskydd	Den västra av Vrånghultsåkerholmar
4	Naturvärde klass 4, biotopskydd	Den södra av Vrånghultsåkerholmar
5	Biotopskydd	Åkerholme
6	Invasiv art	Blomsterlupin, 70 plantor
7	Invasiv art	Blomsterlupin, 2 plantor
8	Invasiv art	Blomsterlupin, 15 plantor
9	Invasiv art	Blomsterlupin, 250 m ²
10	Invasiv art	Blomsterlupin, 300 m ²
11	Invasiv art	Vresros, troligen bortschaktad
1767	Träd hålstadium 4a	Sälg
1768	Träd hålstadium 3	Ek
1769	Träd hålstadium 3	Ek
1954	Träd hålstadium 3	Fågelbär (körsbär)

Tabell 2. Förekommande naturvärden, biotopskyddade objekt och invasiva arter.

3.1 Delområde 1 – Kyrkängskullen lövskog

Lövdunge med asp och ek 1,40 ha
Klass 3 – påtagligt naturvärde

Delområdet har ett påtagligt naturvärde, främst knutet till trädskiktet, med rik förekomst av träd med håligheter. Även gamla träd förekommer. Här finns även ett intressant buskskikt och viss tillgång till blommande örter. Ekar med potential växer i delområdet vilket gör det viktigt för det långsiktiga bevarandet av riksintresset Eklandskapet mellan Linköping – Åtvidaberg (bild 2).

Beskrivning

Delområdet består av en tät lövdunge med dominans av asp och ek. Även andra arter förekommer, bland annat några gamla tallar. Buskskiktet är bitvis rikt med dominans av hassel. Där buskskiktet är glesare finns örter och lundartade gräs. På en stor andel av asparna finns aspticka vilket har gett upphov till många hålträd. Hålträd är viktiga för en lång rad organismer, bland annat många insekter och andra smådjur, men även som häckningsplats för fågel. Vid fältbesöket konstaterades häckning av nötväcka, samt sågs stare (VU) och större hackspett som båda med stor sannolikhet kan häcka i dungen. Fyndrapporter på

Bild 2. Vy över delområde 1.

Artportalen visar att även gröngöling förekommer i landskapet som också skulle kunna häcka här. Hackspettar, såsom gröngöling och större hackspett, är viktiga arter för en lång rad andra arter då de kan mejsla ut flera bohåligheter varje säsong, de kallas för nyckelarter (keystone species).

I västra delen av delområdet växer främst äldre ekar, det rör sig om träd som är runt 8 dm i diameter brösthöjd. De är ännu för unga för att vara intressanta för naturvårdsarter men inom en snar framtid har de nått till det stadiet, framförallt de solbelysta ekarna i delområdets ytterkant. Ekarna är viktiga för det långsiktiga bevarandet av riksintresset Eklandskapet mellan Linköping – Åtvidaberg.

Ekoxe är funnen i närområdet och lövträdsdungen är troligen en lämplig lokal för ekoxe då det är rätt så rik förekomst av döda träd och ljusinstrålningen är god.

Nyckelelement i delområdet

Delområdet hyser ett stort antal aspar med håligheter. Här finns även flera äldre ekar som klassas som träd med potential, hålstadium 2. Även enstaka gamla tallar, hålstadium 3, finns i delområdets östra del. Träden i delområdet har inte inventerats närmare.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Naturvärdena består om aspdominerade delar får utvecklas med mer eller mindre fri utveckling. De grövre ekarna, framförallt de som står längsmed brynen, bör frihuggas från yngre träd och buskar för att få mer utrymme och ljus. Även tallarna kan behöva frihuggas från yngre träd.

Naturvårdsarter

Gröngöling (i närområdet), stare (VU), större hackspett, liljekonvalj, lundgröe, ormbär.

Lagskydd

Eventuellt är bilaga 2 till Art- och habitatdirektivet för ekoxe aktuellt

Källor

I fält, Å852 (kommunalt naturvårdsprogram)

3.2 Delområde 2 – Den östra av Vrånghults åkerholmar

Åkerholme

0,04 ha

Klass 4 – visst naturvärde

Delområdet utgörs av en liten åkerholme, framförallt bevuxen med olika buskar (bild 3). Åkerholmen omfattas av biotopskydd.

Beskrivning

Åkerholmen är buskrik med arter såsom fläder, nypon och måbär. Näringstillgången är rik vilket bredbladiga gräs, brännässlor och hallon ger en indikation på. Här finns en cirka två meter hög stubbe från ett grovt fågelbär (korsbär). Högstubben är ihålig men den mulm som en gång fanns är nu konsumerad. Det döda trädet är en tillgång på död ved i landskapet.

Nyckelelement i delområdet

Högstubbe av dött fågelbär. Rösen av sten.

Bild 3. Vy över buskrik åkerholme i delområde 2.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Naturvärdena består om uppväxande sly hålls efter så att åkerholmen även fortsättningsvis tillåts vara rik på blommande arter av buskar. Åkerholmen är en viktig hoppsten (stepping stone) i landskapet för ett stort antal arter.

Naturvårdsarter

Saknas

Lagskydd

Biotopskydd (7 kap 11§ miljöbalken)

Källor

I fält, Å853 (kommunalt naturvårdsprogram)

3.3 Delområde 3 – Den västra av Vrånghults åkerholmar

Åkerholme

0,19 ha

Klass 4 – visst naturvärde

Delområdet utgörs av en varierad åkerholme. Här finns en värdefull sydvänd slänt med hävdgynnad flora och blottad sand. Resterande delar av åkerholmen är mer eller mindre påverkad av igenväxning av asp (bild 4). Åkerholmen omfattas av biotopskydd.

Beskrivning

Den sydvända slänten av åkerholmen har ett visst naturvärde med hävdgynnad flora och blottad sand. Blottad sand är viktig för många olika arter, bland annat olika steklar. Vid fältbesöket kunde det inte upptäckas några äggläggningssångar från steklar men enstaka individer sågs flyga omkring. Sydslänten är sparsamt bevuxen med vedartad vegetation såsom enstaka björkar och måbär. Resterande av åkerholmen är mer bevuxen med framförallt sly av asp men även en del måbär och björkar finns även här. Här saknas hävdgynnad flora även om getrams förekommer på flera platser.

Bild 4. Den sydvända slänten med hävdgynnad flora och blottad sand. Röse med sten syns till höger i bild.

Nyckelelement i delområdet

Blottad sand. Rösen av sten.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Naturvärdena består om uppväxande sly hålls efter så att åkerholmen inte växer igen. Den sydvända slänten verkar klara sig bra även med långa skötselintervall av sly. Åkerholmen är en viktig hoppsten (stepping stone) i landskapet för ett stort antal arter samt utgör den en potentiell, men liten, livsmiljö för arter beroende av blottad sand.

Naturvårdsarter

Bockrot, getrams, liten blåklocka, mandelblom, solvända, tjärblomster, vårbrodd, åkervädd, ängshavre.

Lagskydd

Biotopskydd (7 kap 11§ miljöbalken)

Källor

I fält, Å853 (kommunalt naturvårdsprogram)

3.4 Delområde 4 – Den södra av Vrånghults åkerholmar

Åkerholme

0,07 ha

Klass 4 – visst naturvärde

Delområdet utgörs av en liten åkerholme bevuxen med fågelbär (korsbär) och sly av asp samt enstaka buskar (bild 5). Ett av fågelbärena är gammalt. Åkerholmen omfattas av biotopskydd.

Beskrivning

Naturvärdena är framförallt förknippade med det gamla fågelbäret (träd 1954 på karta 2), trädet är 98 cm i diameter brösthöjd. Flera tickor av okänd art växer på trädet vilket gör det troligt att det är ihåligt. Däremot kunde inget ingångshål noteras på trädet varför det inte bedöms vara ett hålträd idag. Något enstaka ungt fågelbär växer också på åkerholmen liksom fläder och måbär. Den östra delen är igenvuxen av aspsly. Näringstillgången är rik vilket bredbladiga gräs ger en indikation på.

Bild 5. Det gamla fågelbäret dominerar åkerholmen.

Nyckelelement i delområdet

Gammalt fågelbär (1954, korsbär) av hålstadium 3.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Naturvärdena består om uppväxande sly hålls efter så att åkerholmen inte växer igen. Åkerholmen är en viktig hoppsten (stepping stone) i landskapet för ett stort antal arter.

Naturvårdsarter

Saknas

Lagskydd

Biotopskydd (7 kap 11§ miljöbalken)

Källor

I fält, Å853 (kommunalt naturvårdsprogram)

3.5 Delområde 5 – Åkerholme

Åkerholme

0,01 ha

Ej tillräckliga naturvärden för att nå upp till visst naturvärde

Beskrivning

Åkerholmen består till största del av en stor sten. I anslutning till den finns ett litet röse med mindre stenar.

Nyckelelement i delområdet

Röse med sten.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Ej aktuellt.

Naturvårdsarter

Saknas

Lagskydd

Biotopskydd (7 kap 11§ miljöbalken)

Källor

I fält

3.6 Nyckelelement utanför delområden

Träd 1767

En sälj av hålstadium 4a. Träd med håligheter är viktiga för en lång rad organismer.

Träd 1768 och 1769

Två gamla ekar av hålstadium 3 som mäter 121 respektive 125 cm i diameter brösthöjd. Träden beskrivs i det kommunala naturvårdsprogrammet (Å849). Träden bidrar till riksintresset Eklandskapet mellan Linköping – Åtvidaberg.

3.7 Invasiva arter

Inom inventeringsområdet förekommer vresros och blomsterlupin. Vresrosen är förmodligen utrotad då fyndplatsen från Artportalen förekommer på en yta som nyligen schaktats av. Vresros gick inte att finna i området vid inventeringen. Se nummer 11 på karta 2 gällande vresrosens fyndplats.

Blomsterlupin är däremot utbredd i området. Den har fem olika växtplatser där växtplats 9 och 10 är uppskattningsvis 250 respektive 300 m² stora. Växtplats 6, 7 och 8 utgörs av 70, 2 och 15 plantor vardera. Se karta 2 för växtplatser.

Särskild hänsyn krävs vid hantering av blomsterlupin för att undvika att den sprids till nya växtplatser. I dagsläget finns inga lagkrav på bekämpning men det är lämpligt att inför exploatering lägga upp en plan för hur förekomsterna ska hanteras för att minska ökad spridning av växten. Planen bör exempelvis behandla hur massor ska hanteras, vilken årstid bekämpning ska ske samt hur maskiner och utrustning ska rengöras.

Läs mer på Naturvårdsverkets hemsida om invasiva arter.